

LEVENSLANG

Voor het ontwerp
van de cover is gebruik
gemaakt van een foto uit
het historisch beeldarchief van de
Bijzondere Strafgevangenis Leeuwarden

JOHAN ROBESIN

LEVENSLANG

© 2025 Johan Robesin / Uitgeverij U2pi

Titel: Levenslang

Auteur: Johan Robesin

Ontwerp omslag: Marijke Robesin

Redactionele ondersteuning en

tekstopmaak: Marijke Robesin

Foto auteur achterzijde: Foto Wentzler, Terneuzen

Uitgeverij U2pi, Den Haag, www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: JouwBoekdrukkerij.nl

ISBN 978 94 9343 747 0

NUR 320

*‘Met excuses herstel je niet alles,
maar je benoemt het wel. Je kan er
een stukje pijn mee wegnemen.’*

*Peggy Stein,
Indisch Platform 2.0*

INHOUD

1.	Een stille plek	11
2.	Gevaarlijk vliegen	21
3.	Vlieger met lef	36
4.	Op eigen benen	46
5.	Weinig zeggenschap	50
6.	Mosterd na de maaltijd	56
7.	Mistroostige underdog	64
8.	Valse spierballen	71
9.	Militaire judas	84
10.	Laffe zelfzucht	92
11.	Soort Watergate	101
12.	Oorzaak en gevolg	108
13.	Kwelgeesten	113
14.	Het stille zwijgen	121
15.	Ongekende tragedie	126
16.	Mistige zone	134
17.	Poging tot liquidatie	141
18.	Idiote kruistocht	150
19.	Lak aan wetboek	161
20.	In de val gelokt	169
21.	Vergeefse smeekbeden	176
22.	Sleutel naar vrijheid	185
23.	Angstige dwaaltocht	197
24.	Indische beerput	209
25.	Geheim van de madonna	220

VOORWOORD

De naam Eric de Lyon en de beelden die ik daarbij heb zijn niet meer uit m'n geheugen te branden. Sinds ik in 2022 in mijn boek 'Loopjongen van het Nieuws' een kort verhaal over hem schreef komen herinneringen aan deze in 1943 op valse gronden tot 20 jaar gevangenisstraf veroordeelde oorlogsvlieger steeds indringender op mijn netvlies te staan. De eis was levenslang. De drang om deze herinneringen vast te leggen met alles wat ik inmiddels over hem te weten ben gekomen liet mij op den duur niet meer los.

Ik ben er zeker van dat Eric de Lyon en zijn nabestaanden alsnog een oprechte herziening verdienen van een absurde rechterlijke dwaling, die hun leven kapot maakte. Het zou misschien helpen een levenslang meegedragen verdriet enigszins te verzachten. Helemaal verdwijnen zal de emotionele schade natuurlijk nooit.

Dit boek moet beschouwd worden als een vurig pleidooi voor algehele rehabilitatie -zij het postuum- van een jonge militair, die zich voor z'n land-in-oorlog maximaal heeft ingezet en op een ongelukkig moment het slachtoffer werd van beschamende achterklap, leugenachtigheid en verraad.

Dat alles met kwade opzet veroorzaakt en aangewakkerd door de omstreden legercommandant in Nederlands-Indië, generaal Simon Hendrik Spoor. Een krijgsfanaat, die louter voor eigen roem en reputatie over lijken ging.

De Staat der Nederlanden moet zich diep, zeer diep schamen voor het nagelaten toezicht op diens smerige praktijken en de ruime gelegenheid die hem werd geboden om mensen met een kritische blik, zoals Eric de Lyon en zijn collega's, als de zwaarste criminelen regelrecht naar het schavot te leiden.

Een stille plek

februari 1969

Even nadat ik het voorportier van mijn lelijke eend had afgesloten en mezelf nog een bewonderende blik had gegund op de volledig in Fins rondhout opgetrokken woning, kwam de heer des huizes enigszins aarzelend op me toegelopen. Blijkbaar had mijn lawaaierige voertuig de stilte doorbroken en was zijn nieuwsgierigheid gewekt. Want stil was het hier. Je hoorde alleen de kwetterende vogels in de omringende bosschages. Zijn hond liep speels voor hem uit en begroette me springend en kwispelend. Een leuk dier. Ik zag dat de Finse schepping nog in het stadium van afwerking verkeerde maar voor een liefhebber toch al om van te smullen was. Prachtig! Zoiets wilde ik mettertijd ook wel.

Dit was hem dan: Eric de Lyon. Legende uit de militaire luchtvaart in oorlogstijd; Nederlands-Indië, Engeland, Australië. Zo was me althans duidelijk gemaakt door iemand die hem goed kende. De man in kwestie bleef maar aandringen eens iets over hem te schrijven in het toenmalige Dagblad de Stem.

‘Eric verdient het niet om vergeten te worden. Helaas

gaat het daar wel op lijken’, opperde hij.
Wat die opmerking écht inhield zou ik snel genoeg ontdekken.

In de zestiger jaren was ik voor de regio Zeeuws-Vlaanderen als verslaggever voor die krant gestationeerd in het vestingstadje Hulst. De nabijgelegen Zeildijk, toen nog Gemeente Hontenisse, zou na een gemeentelijke herindeling in 1970 ‘omgenummerd’ worden naar de Gemeente Hulst. Ik bevond mij nu op het adres Zeildijk 51, toen nog net niet Zeildijk 31, maar wel met dezelfde woning op dezelfde plek. Staaltje van onnozele bureaucratie. Waarom makkelijk als moeilijk ook kan..

De Lyon’s fraaie onderkomen stond weggedoken langs een idyllische polderweg tussen de historische stadswallen en het dorp Lamswaarde.

Een mooi stukje Oost-Zeeuws-Vlaanderen, waar door de eeuwen heen overstromingen en indijkingen het land

hadden gevormd. Het kronkelende patroon van voormalige dijken en met riet omzoomde kreken vertellen onder meer het aangrijpende verhaal van de St. Elizabethsvloed in 1421, die het landschap veranderde in een poel van ellende, dood en verderf.

Desondanks had de sterk uitgedunde bevolking op onnavolgbare wijze de veerkracht getoond om de moerassige polderstreek terug leefbaar te maken. Die mentaliteit is kenmerkend voor het 'Land van Hulst'.

Rampspoed zo gauw mogelijk te boven komen en met rechte rug weer doorgaan. Sluit perfect aan, redeneerde ik bij een vernederde, vertrapte en toch weer opgekrabbelde oorlogsveteraan als Eric de Lyon. Ook bij hem bleven de littekens het verhaal vertellen, terwijl hij strijdbaar bleef.

Nooit had ik zijn naam gelezen of gehoord. Een oorlogsvlieger? Hoe was die in deze verre uithoek verzeild geraakt? Mijn nieuwsgierigheid was gewekt.

Op die vraag een antwoord krijgen was voor een journalist, die dagelijks de loopjongen van het nieuws was, aanleiding in actie te komen. Ik deed niets liever dan speuren en wroeten. Meestal kwam er wel iets interessants uit.

'Eric is echt een bijzondere kerel', had mijn tipgever, zelf een enthousiast sportvlieger, beklemtoond.

'Hij heeft ontzettend veel meegemaakt. Je zult versteld staan. Niet alles even leuk. Je kunt er een boek over schrijven.'

Voor een artikel in de krant wilde ik het op de eerste plaats hebben over zijn werk als sproeivlieger. Want dat was hij nu. Zij 't tegen wil en dank. Zijn roerige oorlogsverleden bewaarde ik voor een volgende sessie. Tenminste, als hij het wilde toestaan. Dat was nog maar de vraag. Hij liep er in geen geval mee te koop. Sterker nog, hij zweeg er liever over.

Het sproeivliegen had niks krijgshaftigs maar leek me zeker geen job voor bangeriken. Er zat vast een spannend verhaal in. Ik had me alvast wat in de materie verdiept.

Niet elke vlieger bezat de vaardigheid om als een dronken insect boven de landerijen te dartelen. Ik zou spoedig ontdekken dat deze man zich zondermeer een kam-

pioen mocht noemen. Hij bleek in dienst te zijn van een plaatselijk loonbedrijf, dat boeren met grote akkers met deze methode een grote dienst kon bewijzen. Het ging veel sneller en efficiënter dan op de grond.

De verspreiding van chemicaliën met behulp van een vliegtuig was begonnen in 1920 en maakte al snel een enorme ontwikkeling door.

Er kwamen tientallen verschillende types sproeivliegtuigen op de markt. Een industrie op zich. Voor vakkundige vliegers was er werk in overvloed. Acties tegen de toepassing van bestrijdingsmiddelen leidden op den duur echter tot een algemeen verbod. Mogelijk versneld door de terroristische aanslagen in de VS in 2001.

De Nederlandse sproeivliegers namen daarna maatregelen om eventueel misbruik met sproeivliegtuigen te voorkomen.

De FBI had namelijk tussen de bezittingen van een arrestant een handboek gevonden over het sproeien van pesticiden vanuit de lucht. Ook zou één van de daders van de aanslag op het World Trade Center in New York eerder in Florida hebben geïnformeerd naar het gebruik van sproeivliegtuigen. In de VS werd daarom het vliegen met deze toestellen voor onbepaalde tijd stilgelegd.

Volgens T.Princen, destijds secretaris van de Vereniging van Landbouw Luchtvaartbedrijven was het zeer onwaarschijnlijk dat in Nederland iemand met kwade bedoelingen in een sproeivliegtuig zou kunnen stappen. Je moest daarvoor een geregistreerde beroepsvlieger zijn en de speciale aantekening sproeivliegen hebben gehaald. In Nederland was dat een betrekkelijk klein aantal. Slechts één keer in de drie jaar kwam er een nieuwe vlieger bij. De ongerustheid vanwege de gebeurtenissen in de VS was van korte duur.

De volledig gecertificeerde Eric de Lyon zou dit niet meer meemaken; hij overleed door een tragisch ongeval op 15 juni 1976. Het gebeurde tijdens het klussen aan zijn woning, terwijl hij bij het vliegen jarenlang aan de grootste risico's had blootgestaan.

Zeven jaar vóór dit drama zich voltrok stond hij in levende lijve vóór me. Stoere vijftiger met doorgroefd gezicht, waarin zijn half toegeknepen ogen onrustig heen en weer bewogen, alsof hij zich vanuit de struiken bespied voelde.

Honkbalpet scheef op het hoofd, in een werktenu die z'n beste tijd had gehad. Het halfbakken sikje, dat door een toneelgrimeur aan z'n kin geplakt leek, had weliswaar iets artistieks maar voor mij was het beter bij de kapper gebleven. Ik vond het absoluut niet passen bij zijn krachtige uitstraling. Niks voor een door de wol geverfd vlieger. Want dat was De Lyon.

Zwijgend drukte hij me de hand en gebaarde me met een korte schouderbeweging hem te volgen. Vriendelijk was anders. Toen ik een poging deed naast hem te lopen, ontweek hij dat zó bakkig, dat me meteen een ongemakkelijk gevoel overviel. Wat moest ik hiermee?

Zijn vrouw had aan de telefoon zonder aarzeling ingestemd met mijn verzoek of ik haar man voor een artikel in de krant zou kunnen spreken over zijn vliegwerk.

‘Ja hoor, lijkt me leuk. Kom gerust. Ik zeg het hem wel’, zei ze luchtig. ‘Mocht hij geen zin hebben dan bel ik terug.’

Geen tegenbericht. In orde dus. Hij ontving me zo te zien niet van harte. Pas veel later, toen ik hem beter had leren kennen en hij me alles wat hem dwars zat had opgebiecht, zou ik die verkrampde houding steeds beter gaan begrijpen.

‘U woont hier op een schitterende plek tussen al dat groen. Lekker vrij, van niemand last’, probeerde ik de stoeve situatie wat om te buigen. Mijn gebruikelijke strategie om voor een interview zo snel mogelijk de regie te nemen werkte over het algemeen goed, maar deze keer niet. Hij stond stil, trok z’n pet recht, keek me strak aan en reageerde nors:

‘Het is een mooie plek maar niet wat het lijkt. Dit is mijn thuis maar vrij ben ik hier in geen geval. Vrijheid is heel wat anders.’

‘Oh, sorry hoor. Ik wilde u niet..’

‘Laat maar, kom mee.’

Ik deed er maar beter het zwijgen toe voordat hij op de gedachte kwam me weg te sturen.

In de deuropening verscheen zijn vrouw. In tegenstelling tot haar man zichtbaar in een beste stemming.

‘Ah, jij bent een man van de klok. Kom binnen, ik ben Feli’, begroette ze me vrolijk, de post uit de brievenbus plukkend.

Het stapeltje enveloppen en reclamefolders wierp ze achteloos op een klein tafeltje naast de deur.

‘Aan papier geen gebrek. Je wordt er gek van. Ik bekijk het straks wel.’

Ze duwde me lichtjes naar binnen en vroeg of ik eerst iets wilde drinken.

‘In de koelkast heb ik bier en een lekker wijntje. Was het makkelijk te vinden? Sommige mensen hebben er moeite mee. We wonen ook best afgelegen.’

‘Geen enkel probleem. Ik ken deze omgeving redelijk goed.’

Dat was ook zo. Als verslaggever reed ik dagelijks naar de gekste plekken. Het nieuws loerde overal. Ook in de polder. Veel mensen hadden er waarschijnlijk geen idee van dat er aan deze kant van het vestingstadje ook nog mensen woonden. Toen waren de stadswallen prominent aanwezig en dacht je dat het daar zo’n beetje ophield. Dat is tegenwoordig wel anders. De vesting is onder de verpletterende ijver van projectontwikkelaars ongeveer een zoekplaatje geworden.

‘Ik geloof dat mijn man teruggegaan is naar zijn bezigheid. Hij werkt vol overgave aan de restauratie van een oldtimer’, zei ze met lichte irritatie in haar stem.

‘Dat flikt ie nou iedere keer. Sorry hoor. Ga zitten, ik haal hem even.’

‘Misschien is hij bij nader inzien helemaal niet blij met mijn komst.’

‘Nou, het is al heel wat dat hij je een hand kwam geven. Dat doet hij niet gauw. Op zich een goed teken. Tegenover journalisten en politici gedraagt hij zich erg terughoudend. Het heeft alles te maken met wat hij heeft meegemaakt. Dat vreet nog steeds aan hem.’

Uit beleefdheid gaf ik haar de verzekering dat ik het begreep, maar eigenlijk was dat niet helemaal waar.

Terwijl zij zich omdraaide ging ik zitten en snoof gretig de natuurlijke geur op van de houten wanden, de vloer en het plafond. Nergens behang, geen vloerbedekking. Het was alsof ik me in een bos bevond waar houthakkers druk aan de gang waren met het zagen en stapelen van gevelde boomstammen. Heerlijk!

Opnieuw beloofde ik mezelf zo'n huis als dit, mocht mijn portemonnee me ooit die kans bieden. Mijn echtgenote zou hier zonder twijfel net zo gecharmeerd van zijn als ik. Een mooiere plek om er over te dromen bestond er niet.

Opeens schoot ik wakker en hoorde m'n gastheer.

‘Ja, sorry hoor. Het was niet m'n bedoeling je te laten wachten. Ik moest de verfpotten nog afsluiten.’

Zijn vrouw keek me aan. Een knipoog liet me weten dat het oké was. De Lyon plofte neer op de bank en stak onmiddellijk een sigaret op.

‘Jij niet?’

‘Nee, ik probeer het af te leren, bedankt.’

Hij ontweek mijn blik en keek op naar zijn vrouw, die naast hem was blijven staan.

‘Een journalist over de vloer, dat gebeurt niet elke dag, Feli. Hopelijk komt hij met goede bedoelingen. Zo niet dan gooi ik hem buiten.’

‘Of hij jou’, zei ze lachend.

Ik kreeg het gevoel dat deze mensen mij accepteerden.

‘Dan stel ik voor om eerst maar eens in alle rust kennis te maken. Kom morgen terug, dan kan ik er nog een nachtje over slapen voordat ik me in het diepe waag. Eerlijk gezegd heb ik er nu weinig zin in. Ik zal vanavond wat dingen voor je opzoeken. M’n geheugen laat me soms op een vervelende manier in de steek. Biertje..?’